

RAPPORT VAN BEVINDINGEN

KWALITEITSONDERZOEK

BIJ BASISCHOOL DE ARCHIPEL

Plaats : Amsterdam
BRIN-nummer : 29XF
Arrangementsnummer : 84740
Onderzoek uitgevoerd op : 20 september 2010
Rapport vastgesteld te Utrecht op 29 november 2010

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	5
2. BEVINDINGEN	7
3. TOEZICHTARRANGEMENT	15

1. INLEIDING

De Inspectie van het Onderwijs heeft op 20 september 2010 een onderzoek uitgevoerd op basisschool De Archipel naar aspecten van de kwaliteit van het onderwijs en de naleving van wet- en regelgeving.

Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek is het volgende.

De Archipel is een school die in het schooljaar 2008-2009 is gestart. De inspectie kent aan nieuwe scholen in de eerste twee jaren van hun bestaan geen arrangement toe. Wel gaat de inspectie na of de school voldoet aan de wettelijke vereisten. In het derde jaar dat de school bestaat, voert de inspectie een kwaliteitsonderzoek uit op de school om de kwaliteit vast te stellen en toezichtarrangement toe te kennen. In dat kader voert de inspectie een kwaliteitsonderzoek uit op basisschool De Archipel.

In dit onderzoek wordt tevens nagegaan of de school aan enkele wettelijke vereisten voldoet.

Onderzoeksopzet

Het onderzoek bestond uit de volgende activiteiten:

- Een controle van de aanwezigheid van de schoolgids, het schoolplan en het zorgplan bij de inspectie.
- Een toets op de aanwezigheid van enkele verplichte onderdelen in de schoolgids, het schoolplan en het zorgplan, die in het kader van het programmatisch handhaven zijn gecontroleerd.
- Onderzoek en analyse van documenten en gegevens over de school die bij de inspectie aanwezig zijn.
- Schoolbezoek, waarbij in een aantal groepen de onderwijspraktijk is geobserveerd door het bijwonen van lessen Nederlandse taal en rekenen en wiskunde. Deze lesbezoeken vonden plaats in de groepen 1/2A, 1/2C, 3A, 4/5, 6 en 8.
- Bovendien heeft de inspectie over de kwaliteit van de indicatoren gesprekken gevoerd met de directie en de intern begeleider.
- Op uw school is verder een gesprek gevoerd met leraren.
- Aan het eind van het schoolbezoek heeft de inspectie de bevindingen van het onderzoek besproken met de directie en een vertegenwoordiging van het bevoegd gezag.

Tijdens het onderzoek zijn meerdere indicatoren beoordeeld van de volgende aspecten leeropbrengsten, leerstofaanbod, tijd, didactisch handelen, afstemming, zorg en begeleiding en (voorwaarden voor) kwaliteitszorg.

Toezichtkader

De inspectie heeft zich bij haar onderzoek onder andere gebaseerd op het Toezichtkader po/vo 2009 en de notitie Analyse en waarderingen van opbrengsten primair onderwijs (februari 2010). Beide documenten zijn te vinden op www.onderwijsinspectie.nl.

Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 staan de bevindingen uit het onderzoek over de onderwijskwaliteit en de wettelijke vereisten weergegeven. Deze worden gevolgd door een beschouwing waarin tekortkomingen worden toegelicht en waar mogelijk de schoolontwikkeling in samenhang wordt beschreven. Hoofdstuk 3 geeft het toezichtarrangement weer.

2. BEVINDINGEN

2.1 Kwaliteits- en nalevingsprofiel

In onderstaande tabel vermeldt de inspectie welke indicatoren in dit onderzoek zijn betrokken en tot welke bevindingen het onderzoek heeft geleid. De nummering in de tabellen verwijst naar het volledige waarderingskader primair onderwijs. De bevindingen zijn weergegeven in de vorm van een score. De score geeft aan in welke mate de betreffende indicator gerealiseerd is. De inspectie heeft daarnaast onderzocht of wordt voldaan aan de naleving van enkele wettelijke voorschriften.

Legenda:

1. slecht
2. onvoldoende
3. voldoende
4. goed
5. niet te beoordelen (alleen bij opbrengsten)

Bij wet- en regelgeving is in de waardering tot uitdrukking gebracht of de school wel (ja) of niet (nee) voldoet aan de genoemde wettelijke vereisten.

Opbrengsten	1	2	3	4	5
1.1* De resultaten van de leerlingen aan het eind van de basisschool liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.					•
1.2* De resultaten van de leerlingen voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde tijdens de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.					•
1.4 Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ontwikkelen zich naar hun mogelijkheden.		•			

Leerstofaanbod	1	2	3	4
2.1* Bij de aangeboden leerinhouden voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde betreft de school alle kerndoelen als te bereiken doelstellingen.			•	
2.2* De leerinhouden voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde worden aan voldoende leerlingen aangeboden tot en met het niveau van leerjaar 8.			•	
2.3 De leerinhouden in de verschillende leerjaren sluiten op elkaar aan.		•		
2.4* De school met een substantieel aantal leerlingen met een leerlinggewicht biedt bij Nederlandse taal leerinhouden aan die passen bij de onderwijsbehoeften van leerlingen met een taalachterstand.			•	

Tijd	1	2	3	4
3.1 De leraren maken efficiënt gebruik van de geplande onderwijstijd.			•	
3.2 De school heeft voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde onderwijstijd gepland conform het landelijk gemiddelde van scholen met een vergelijkbare leerlingenpopulatie.			•	

Schoolklimaat				
	1	2	3	4
4.7 Het personeel van de school zorgt ervoor dat de leerlingen op een respectvolle manier met elkaar en anderen omgaan.			•	
Didactisch handelen				
	1	2	3	4
5.1* De leraren geven duidelijke uitleg van de leerstof.			•	
5.2* De leraren realiseren een taakgerichte werksfeer.		•		
5.3* De leerlingen zijn actief betrokken bij de onderwijsactiviteiten.			•	
Afstemming				
	1	2	3	4
6.1 De leraren stemmen de aangeboden leerinhouden af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.			•	
6.2 De leraren stemmen de instructie af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.			•	
6.3 De leraren stemmen de verwerkingsopdrachten af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.			•	
6.4 De leraren stemmen de onderwijstijd af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.		•		
Begeleiding				
	1	2	3	4
7.1* De school gebruikt een samenhangend systeem van genormeerde instrumenten en procedures voor het volgen van de prestaties en de ontwikkeling van de leerlingen.		•		
7.2 De leraren volgen en analyseren systematisch de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen.		•		
Zorg				
	1	2	3	4
8.1 De school signaleert vroegtijdig welke leerlingen zorg nodig hebben.			•	
8.2 Op basis van een analyse van de verzamelde gegevens bepaalt de school de aard van de zorg voor de zorgleerlingen.		•		
8.3* De school voert de zorg planmatig uit.			•	
8.4 De school evalueert regelmatig de effecten van de zorg.			•	
Kwaliteitszorg				
	1	2	3	4
9.1 De school heeft inzicht in de onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie.			•	
9.2 De school evalueert jaarlijks de resultaten van de leerlingen.			•	
9.3 De school evalueert regelmatig het onderwijsleerproces.		•		
9.4 De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten.				•
9.5 De school borgt de kwaliteit van het onderwijsleerproces.			•	
9.6 De school verantwoordt zich aan belanghebbenden over de gerealiseerde onderwijskwaliteit.			•	
Voorwaarden voor kwaliteitszorg				
	1	2	3	4
10.1 De schoolleiding stuurt de kwaliteitszorg aan.			•	
10.2 De kwaliteitszorg is verbonden met de visie op leren en onderwijzen, zoals geformuleerd in het schoolplan.			•	
10.3 De schoolleiding zorgt voor een professionele schoolcultuur.			•	
10.4 Bij de zorg voor kwaliteit zijn personeel, directie, leerlingen, ouders/verzorgers en bestuur betrokken.			•	

Wet- en regelgeving

ja nee

N1 Door of namens het bestuur is de vastgestelde schoolgids naar de inspectie gestuurd en deze schoolgids bevat de verplichte onderdelen (WPO, art. 16 en 13).

•

N2 Door of namens het bestuur is het vastgestelde schoolplan naar de inspectie gestuurd en dit schoolplan bevat de verplichte onderdelen (WPO, art. 16 en 12).

•

N3 Door of namens het bestuur is het vastgestelde zorgplan van het samenwerkingsverband naar de inspectie gestuurd en dit zorgplan bevat de verplichte onderdelen (WPO, art. 19).

•

N4 De geplande onderwijstijd voldoet aan de wettelijke vereisten (WPO, art. 8).

•

De normindicatoren zijn aangegeven met een asterisk*.

2.2 Beschouwing

Algemeen beeld

De Archipel heeft sinds de oprichting haar ontwikkeling serieus ter hand genomen. Op basis van de kenmerken van de leerlingenpopulatie heeft de school haar prioriteiten duidelijk gesteld. Zo is de structuur van leerlingenzorg al stevig in de school ingebed, is het leerstofaanbod op belangrijke onderdelen op orde en heeft de school ingezet op duidelijke structuur en een veilige leeromgeving. Daarnaast is de kwaliteit van de lessen over het geheel genomen van voldoende niveau.

Verbeterpunten zijn er echter ook. Zo kent de leerlijn voor (voortgezet) technisch lezen nog hiaten en is het systeem waarmee de school de vorderingen van haar leerlingen volgt niet sluitend. En hoewel de zorg voor leerlingen op onderdelen al geborgd is, kan de school de kwaliteit van de handelingsplanning nog verbeteren.

Hoewel de opbrengsten nog niet te beoordelen zijn, geeft de wijze waarop de directie de kwaliteitszorg aanstuurt voldoende vertrouwen voor de verdere schoolontwikkeling. De inspectie kent om die reden het basisarrangement toe.

Toelichting

Uitgangssituatie

Op het moment dat De Archipel haar deuren opende op IJburg in het schooljaar 2008-2009 werden veel woningen uit de sociale woningbouw opgeleverd. Mede hierdoor zijn naar verhouding veel leerlingen uit sociaal-economisch zwakke gezinnen ingestroomd. Deze gezinnen vonden vaak geen plek op de omringende bestaande scholen maar zijn wel geplaatst op de Archipel. Momenteel lukt het de school om vanuit de onderbouw de samenstelling van de leerlingenpopulatie een meer gemengd karakter te geven. De groei van het leerlingenaantal vordert gestaag.

De school werkt volgens het concept van het Ontwikkelingsgericht Onderwijs (OGO). De Archipel is een academische opleidingsschool is, die studenten de mogelijkheid biedt om dit concept goed in de praktijk te brengen. Op deze manier worden toekomstige leraren zelf opgeleid door de school. Het team bestaat uit enthousiaste en leergierige leraren met een sterk reflectief vermogen. Zo is het begrijpend leesonderwijs en het woordenschatonderwijs kritisch onder de loep genomen, waarna een onderzoeksgroep verder uitwerkt hoe deze onderdelen verstevigd kunnen worden. De intern begeleider heeft de zorgstructuur uitgelijnd en begeleidt de leraren bij de uitvoering van het zorgbeleid, maar ook bij het verbeteren van de kwaliteit van het pedagogisch-didactisch handelen.

De voorwaarden om tot ontwikkeling te komen zijn op de Archipel daarmee aanwezig. Dit heeft er ook voor gezorgd dat een aantal aspecten op de school al voldoende in de schoolorganisatie zijn ingebed. Andere aspecten verdienen nog aandacht. In onderstaande paragrafen worden de oordelen toegelicht.

Leeropbrengsten

De inspectie beoordeelt de leerresultaten van de school niet omdat de school in alle groepen te maken heeft met veel zij-instromers. Deze leerlingen zitten nog te kort op de school om de leeropbrengsten toe te schrijven aan het onderwijs van de Archipel. Wel merkt de inspectie op dat de technisch leesresultaten sterk wisselen tussen de verschillende groepen. Het is daarom aan de school om met name in de zwak presterende groepen goede analyses te maken van mogelijk kennishiaten en hier het leerstofaanbod op aan te laten sluiten.

De school heeft een aantal leerlingen geplaatst die het reguliere lesprogramma niet kunnen volgen. Voor deze leerlingen heeft de school na nader (extern) onderzoek eigen leerlijnen opgesteld. Deze hebben met name betrekking op het vak rekenen en wiskunde. De leerlijnen worden nu beschreven in termen van kortdurende plannen van speciale aandacht. Daarmee heeft de school niet vastgelegd welke doelen de school beoogt op de lange termijn (ontwikkelingsperspectief).

Dit belemmert de school om te evalueren of de leerling zich ontwikkelt naar vermogen omdat zij de werkelijke ontwikkeling niet kan afzetten tegen een gesteld einddoel. Met

name in de hogere groepen stromen momenteel met regelmaat leerlingen in met forse leerachterstanden. Het is daarom zaak om het opstellen van ontwikkelingsperspectieven prioriteit te geven. De school kan zich dan verantwoorden over de leerresultaten van die individuele leerlingen.

Leerstofaanbod

De school werkt voor rekenen en wiskunde met een methode. Voor de overige gebieden heeft zij de kerndoelen uitgeschreven in leerlijnen per leerjaar. Daarnaast is voor ieder leerjaar een specifieke werkwijze beschreven waarin bijvoorbeeld aanwijzingen staan over de wijze waarop bepaalde leesstrategieën aan bod moeten komen. De leraren gebruiken het leerlijnenoverzicht bij de planning van hun thema's en registreren welke tussendoelen aan bod zijn gekomen. Hoewel de leerlijnen op een aantal onderdelen compleet zijn, ontbreekt een duidelijke leerlijn met tussendoelen voor het (voortgezet) technisch lezen (2.3). Deze zijn verwerkt in de overige deelgebieden van Nederlandse taal. Hierdoor is niet duidelijk of bij het leesproces een logische leerlijn wordt gevolgd waarin de tussendoelen stapsgewijs worden aangeboden. Dit is ook niet op te maken uit het themaontwerp van de leraren. Zeker gezien de risicovolle technisch leesresultaten is op korte termijn een uitgewerkte leerlijn voor (voortgezet) technisch lezen nodig. In de periode tussen de uitvoering van het kwaliteitsonderzoek en het vaststellen van het rapport heeft de Archipel dit onderwerp voortvarend opgepakt en een leerlijn voor technisch lezen opgesteld. Bij het eerstvolgende kwaliteitsonderzoek zal de inspectie de implementatie van deze leerlijn in de praktijk bekijken.

De school heeft het taalonderwijs een extra impuls gegeven, omdat met name in de bovenbouw veel leerlingen de school binnenkomen met een behoorlijke taalachterstand. Zo ligt er nu de afspraak dat er per thema een woordenlijst wordt opgesteld, waarin woorden uit verschillende categorieën worden aangeboden. Daarnaast heeft de school extra leertijd gepland voor het begrijpend leesonderwijs en is er in alle groepen veel aandacht voor mondelinge taalvaardigheid. Verder slaagt de school er goed in om een taalrijke leeromgeving te creëren. De inspectie waardeert indicator 2.4 dan ook als voldoende. Dat neemt niet weg dat de afspraken rondom het woordenschatonderwijs kunnen worden aangescherpt (hoeveelheid woorden per week, basiswoordenlijst enz.) en het is dan ook goed om te zien dat de school hier al stappen in neemt. Bovendien kan de school met de invoering van het dyslexieprotocol de aandacht voor fonologische vaardigheden in de groepen 1 en 2 nadrukkelijker neerzetten dan nu het geval is.

De lessen

De leraren weten met hun gekozen thema's de lesonderwerpen voor leerlingen in te bedden in een betekenisvolle context. Dit maakt de lessen interessant voor leerlingen en zorgt ervoor dat er vaak sprake is van zinvolle en mooie interactie tussen leraar en leerlingen maar ook tussen leerlingen onderling. In een aantal lessen heeft de inspectie goede voorbeelden gezien van leraren die de leerlingen uitdagen tot actieve deelname en waarin de leerlingen zeer taakgericht en gemotiveerd aan opdrachten werken. Tegelijkertijd laten de lesbezoeken zien dat niet alle leraren er in slagen om de aandacht van de leerlingen vast te houden. Dit gebeurt met name op momenten dat de leraren een klein groepje leerlingen begeleiden. In te veel van de bijgewoonde lessen haakte een groot deel van de klas af en was niet met het werk bezig. De interventies van de leraren leidden er in die gevallen niet toe dat leerlingen weer taakgericht aan het werk gingen. Voor de school ligt hier een aandachtspunt. Een sterk punt van de school is dat alle leraren in staat zijn om kleine groepjes leerlingen te begeleiden. Dit gebeurt in de vorm preteaching, maar ook in de vorm van extra instructie of begeleide verwerking van de opdrachten. Ook de leerlingen met een eigen leerlijnen krijgen een uitleg op maat. De school geeft aan dat zij de extra begeleiding bepaalt aan de hand van eigen observaties tijdens de lessen. Deze observaties beschrijven de leraren in de logboeken waarna zij bepalen welke afstemming (herhaling, verrijking) nodig is. Hoewel de inspectie een weerslag van deze werkwijze in de groepsmappen kan terugvinden, is zij, met de school, van mening dat de kwaliteit van de reflectie in de logboeken niet bij alle leraren gelijk is. Waar de ene reflectie zeer 'to the point' is en gevolgd wordt door een conclusie en vervolgstappen, blijft de andere zeer globaal. Deze reflecties bieden dan weinig handvatten tot een beredeneerde aanpassing in de aanpak van de leraar. Om die reden beoordeelt de inspectie indicator 7.2 onvoldoende.

Zij meent dat de kwaliteit van de afstemmingsmomenten verhoogd kan worden als de observaties van de leraren meer terugkoppelen op het beoogde doel van de les en niet alleen op het proces. Verder kan de school de leerling meer tijd nadrukkelijker betrekken bij de differentiatie zodat zwakke leerlingen sneller meer tijd krijgen om zich de doelen eigen te maken.

Zorg en begeleiding

Met de instroom van een groot aantal leerlingen die extra zorg behoeven, heeft de school er veel werk van gemaakt om het systeem van zorg en begeleiding stevig neer te zetten. Dit is voor een groot deel ook gelukt: het zorgbeleid van de school beschrijft duidelijk de taken en verantwoordelijkheden binnen de zorg. De leraren zijn verantwoordelijk voor de signalering van stagnaties in de ontwikkeling en vervolgens voor de remediëring en evaluatie. De intern begeleider ondersteunt de leraren waar nodig en bewaakt samen met de zorgcoördinator de processen. Met regelmatige leerling- en groepsbesprekingen bewaakt de school dat zorgleerlingen daadwerkelijk extra aandacht krijgen.

Hoewel er sprake is van een goed ingebede zorgstructuur, ziet de inspectie tegelijkertijd een aantal belangrijke verbeterpunten. Dit betreft ten eerste de signalering van mogelijke stagnaties in de leerontwikkeling in de kleuterbouw. De school gebruikt in de kleuterbouw structureel een observatiesysteem maar zij neemt in de kleuterbouw geen landelijk genormeerde toets af. Zo heeft de school geen objectieve maatstaf waaraan zij de ontwikkeling van een individuele leerling of van een groep kan relateren. De instroom van vierjarigen duidt op een gemengde samenstelling van de leerlingenpopulatie. Dat betekent dat de school ook in de toekomst substantieel te maken zal hebben met leerlingen met een taal- en/of ontwikkelingsachterstand. Door het ontbreken van landelijk genormeerde toetsen loopt de school het risico om stagnaties in de ontwikkeling te laat signaleren. Om die reden is indicator 7.1 onvoldoende beoordeeld.

In de tweede plaats schiet de analyse van toets- en observatiegegevens nog te kort. Niet alle leraren zijn al even goed in staat om op basis van deze gegevens de oorzaak te achterhalen van een leerprobleem. De leraren hebben daardoor te weinig handvatten om te komen tot een concrete en passen invulling van de extra zorg.

Dit heeft gevolgen voor de kwaliteit van de evaluatie. Momenteel is het zo dat de leraren aan het eind van een periode van extra aandacht een evaluatie schrijven op het formulier voor speciale aandacht. In de meeste gevallen vermelden de leraren ook de vervolgstappen. De keuze voor deze vervolgstappen kunnen nog beter onderbouwd worden als de school stilstaat bij de redenen waarom een aanpak al dan niet het gewenste effect heeft gehad.

Kwaliteitszorg en schoolontwikkeling

Bij de oprichting van de school bleek de instroom van leerling anders dan verwacht door de oplevering van met name sociale woningbouw. De school heeft snel gehandeld en zich een goed beeld gevormd van de belangrijkste behoeften van deze leerlingen. De verbeteringen c.q. veranderingen die de school om die reden heeft doorgevoerd op haar taal- en zorgbeleid geven aan dat de school bewust bezig is om haar concept zodanig in te vullen dat het aansluit op de onderwijsbehoeften van de leerlingenpopulatie.

Ook probeert de school de eerste analyses te maken van haar opbrengsten. Hoewel dit nog lastig is omdat de groepen continu van samenstelling veranderen, probeert de school zo zicht te krijgen op mogelijke zwakke plekken. Op basis van die analyses zijn bijvoorbeeld maatregelen genomen ten aanzien van het begrijpend leesonderwijs. Om de komende tijd goed zicht te krijgen op de eigen toegevoegde waarde, doet de school er goed aan om de vaardigheidsscores van groepen te betrekken bij haar analyses. Door te kijken naar leerrendementen tussen toetsmomenten kan de school dan in kaart brengen welke (sub)groepen van het onderwijs op de Archipel profiteren en voor welke groepen leerlingen of vakgebieden de aanpak wellicht aangepast moet worden.

Op één onderdeel schiet de kwaliteitszorg van de Archipel nog te kort. De school evalueert nu jaarlijks haar jaarplannen en stelt op basis van deze evaluatie een nieuw jaarplan op. Dit zorgt ervoor dat de school consequent werkt aan verdere ontwikkeling. Maar dit zorgt er nog niet voor dat de school eens in de vier jaar de belangrijkste aspecten van het onderwijs evalueert op basis van vooraf gestelde eigen normen en standaarden. Deze systematische kwaliteitsbewaking is nodig om te voorkomen dat aspecten die geen onderdeel uitmaken van het jaarplan onderbelicht blijven.

3. TOEZICHTARRANGEMENTEN

De Inspectie van het Onderwijs kent aan de basisschool De Archipel het basisarrangement toe. Zij wijkt daarbij af van de beslisregels. Hoewel de opbrengsten niet te beoordelen zijn, ziet de inspectie voldoende kwaliteit in het primaire proces en heeft zij vertrouwen in de aansturing door de schoolleiding van de verdere benodigde schoolontwikkeling. Dit betekent dat de inspectie op dit moment geen reden heeft om het toezicht te intensiveren. Wel zal de inspectie in juni 2012 opnieuw een kwaliteitsonderzoek uitvoeren op basisschool De Archipel, om zich een beter beeld te kunnen vormen van de leerresultaten van de school en van de wijze waarop de school haar onderwijs verder heeft ontwikkeld.

